

ҚР Бюджет балансы

ҚАЗАҚСТАН
ҚАРЖЫГЕРЛЕР
ҚАУЫМДАСТЫҒЫ

АССОЦИАЦИЯ
ФИНАНСИСТОВ
КАЗАХСТАНА

2025 жылдың бірінші тоқсанының қорытындысы

Кезеңнің негізгі тенденциялары

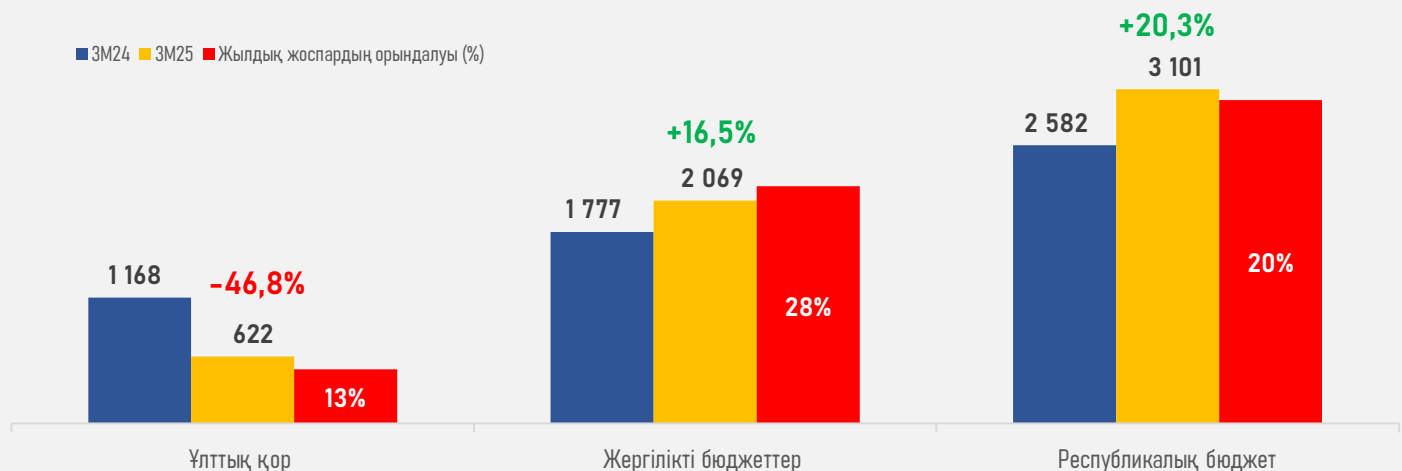
- Экономикалық белсенділіктің жеделдеуі (бір жыл бұрынғы 3,9% көрсеткіштен 5,8%-ға дейін) және теңгенің әлсіз бағамы аясында 2025 жылдың бірінші тоқсанының қорытындысы бойынша жиынтық салық түсімдері (Ұлттық қор + Жергілікті бюджет + Республикалық бюджет) өсуді көрсетті, бұл 5,8 трлн (+4,8% немесе 265 млрд) құрады.
- Дегенмен, динамиканың жеке сегменттері бойынша гетерогенді (төменде қараңыз). Салық түсімдері ҰҚ-да айтарлықтай төмендеді (-47% немесе 7547 млрд), бірақ ЖБ-да (+16% немесе 292 млрд) және РБ-да (+20% немесе 7520 млрд) өсті, бұл жалпы алымдарды теңестірді.
- ҰҚ-да салықтардың барлық түрлерінің төмендеуі байқалады, құлдыраудағы негізгі үлес салмағы мұнайдың орташа бағасының төмендеу аясында ПҚӨА (-785 млрд) және КТС (-7378 млрд) алады (1025: 74,8 vs 1024: 81,8). Осылайша, салық алымдары бойынша жылдық жоспардың орындалуы өткен жылдың сәйкес кезеңіндегі 25% көрсеткіштен 13%-ға дейін төмендеді.
- Керісінше, номиналды кірістердің (+10,6%, ж/ж) екі таңбалы өсуінің, ШОБ субъектілері санының ұлғаюының (+3,1 мың а. ж.) және олардың кірістерінің жоғары өсуінің аясында салықтардың барлық түрлері (13-31% шегінде өсім) ЖБ-ға оң үлес қосты (мыс, шағын кәсіпорындардағы жалпы пайда 2024 жылы 16,9%-ға өсті).
- РБ-дағы негізгі өсім ҚҚС (+13% немесе 7154 млрд) және КТС (+28% немесе 7221 млрд) өткен жылы ҚҚС-тың жоғары қайтарымы (71,3 трлн), ірі кәсіпорындардың кірістерінің ұлғаюы (2024 жылдың қорытындысы бойынша +2,6%), салықтық және кедендік әкімшілендіру шаралары аясында қамтамасыз етілді (2024 жылы олар 1,3 трлн теңгеге қосымша түсімдерді қамтамасыз етті) және көлеңкелі экономиканың төмендеуін (ЖІӨ-ге 17,5% дейін) қамтамасыз етті.

- Ағымдағы жылдың бірінші тоқсанында салық алымдары бойынша жылдық жоспардың орындалуы өткен жылдың сәйкес кезеңіндегі көрсеткіштен 19,9%-ға қарағанда 21,1%-ға дейін жақсарды.
- Шығын бөлігінде РБ шығыстарының динамикасына байланысты өсудің айтарлықтай баяулауы байқалады, ол небәрі 4,4%-ға немесе 7235 млрд-қа (+12,4% немесе 7688 3А24ж) өсті. Негізінен қолма-қол ақшаны бақылау шотындағы қаражаттың жеткіліксіздігіне байланысты бюджеттен қаражаттың жеткіліксіз қаржыландырылуына байланысты 1,1 трлн теңгеге арналған шығыстар орындалмады.
- ЖБ шығыстары 21,4%-ға немесе 555 млрд-қа (3А24ж үшін +7,9%) өсті, Мұнда негізгі өсімді үш бағыт қамтамасыз етті: білім беру (+7217 млрд), финактивтер сатып алу (+7112 млрд) және ТКШ (+7100 млрд).
- Акция жиынтық шығыстар кіріс бөлігінен 857 млрд теңгеге асып түсті (төменде қараңыз). Бюджет тапшылығын қаржыландыруға және қарыздарды өтеуге арналған жарлық (70,9 трлн-ға өтелді) 78,3 трлн (+830 млрд) жылдық тарту жоспары кезінде 71,5 трлн (-387 млрд) жаңа қарыздар тартылды. Осылайша, жылдық жоспар тек 17,8%-ға орындалды (2024 жылдың бірінші тоқсанында 28,1%). Сондықтан қалған үш тоқсанда қарыз алу көлемі өсуі мүмкін.
- Ұлттық қордан РБ-ға берілетін трансферттер көлемі есепті кезеңде 1,45 трлн немесе жылдық жоспардың 27,6% құрады. ҰҚ-дан алынатын алымдар көлемі жоғары белгіде-75,25 трлн (кепілдендірілген-72,0 трлн және нысаналы -73,25 трлн) жоспарланған, мұнай бағасы төмен болған жағдайда (ағым. барреліне 63 доллар) 2025 жылдың қорытындысы бойынша оның активтерінің қысқаруына әкелуі мүмкін.

Ел бойынша салық түсімдері *

млрд теңге

■ 3М24 ■ 3М25 ■ Жылдық жоспардың орындалуы (%)

Салық түсімдерінің кеңейтілген құрылымы

млрд тенге

* Деректер көзі: ҚР Қаржы министрлігінің сайты

© Қазақстан қаржыгерлерінің қауымдастығы, 2025

Бағыттар бойынша мемлекеттік бюджет шығыстары (РБ+ЖБ) *

Республикалық бюджет

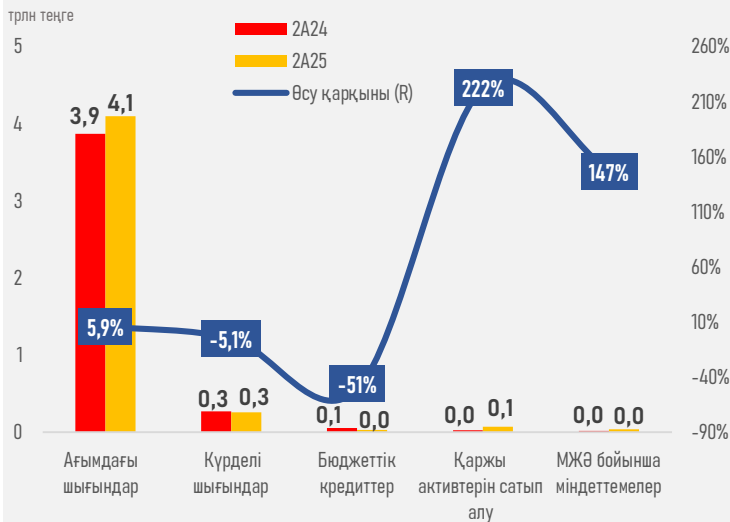

Жергілікті бюджеттер

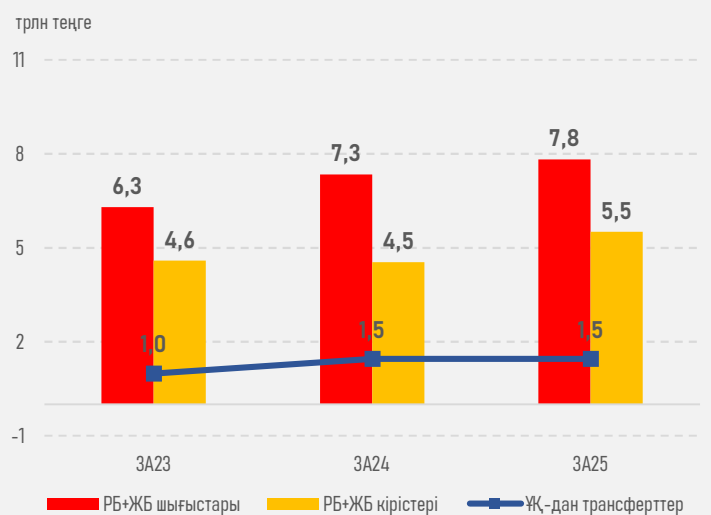

Шығыстардың жіктелуі және бюджеттік баланс

Мемл. бюджет шығыстарының экономикалық классификациясы

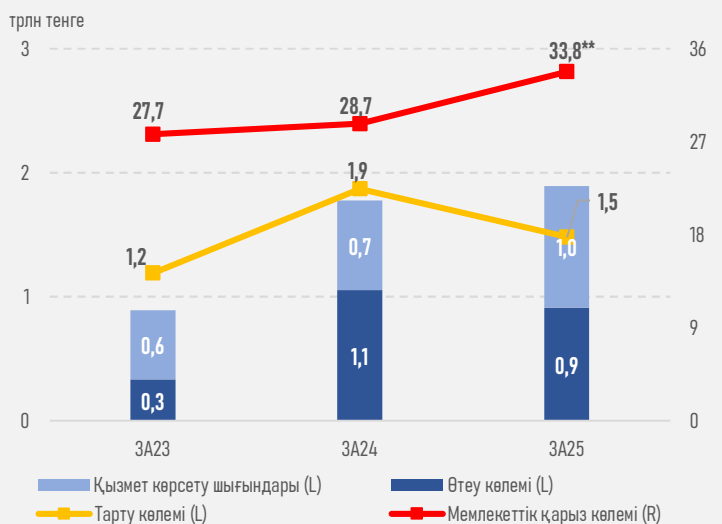

Мемлекеттік бюджет балансы

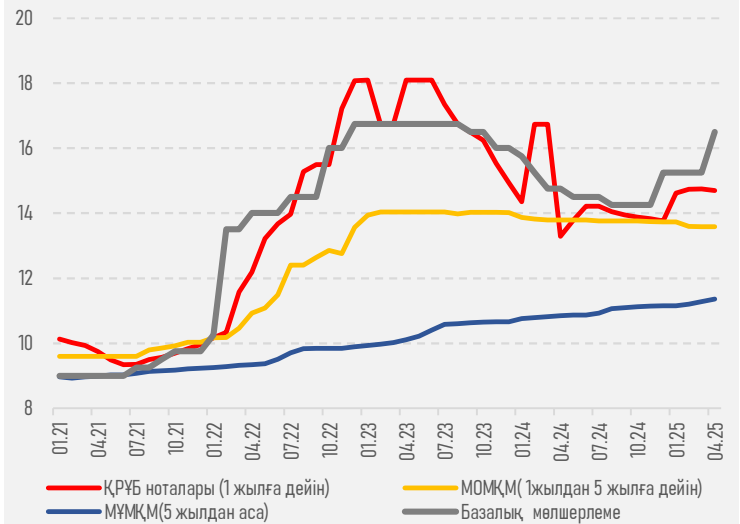

МБҚ бойынша тапшылықты қаржыландыру және кірістілік

Қызмет көрсетуге, өтеуге арналған шығыстар, мемл. борыш көлемі

Теңгемен МБҚ бойынша тиімді кірістілік (олардың көлемінің 85%)

* Деректер көзі: ҚР Қаржы министрлігінің сайты

** - 01.01.2025 ж.

© Қазақстан қаржыгерлерінің қауымдастығы, 2025

Резюме

Экономикалық белсенділіктің едәуір жеделдеуіне қарамастан (+5,8% ж/ж), бюджеттің жекелеген деңгейлеріндегі кіріс базасы қатты қысымға ұшырады.

Сауда соғыстары шиеленіскенге дейін де Ұлттық қорға салық түсімдерінің айтарлықтай қысқаруы (-47%) ағымдағы жылы оның активтері мөлшерінің айтарлықтай төмендеуіне әкелуі мүмкін (1 тоқсанда ағымдағы жылға жоспарлы алып қоюлар кезінде небәрі 622 млрд-ты 15,25 трлн) және орта мерзімді перспективада оның активтерінің едәуір бөлігінің сарқылу тәуекелін күшейтеді. Сәуір айында Brent-тің орташа бағасы тағы 6,7%-ға (барреліне 66,5 долларға дейін) төмендегенін ескеріңіз.

Шығын жағында бюджет қарызды өтеуге және қызмет көрсетуге арналған шығыстардың одан әрі өсуімен бетпе-бет келеді (бұл шығыстар РБ-да жалпы шығыстарға қарағанда төрт есе дерлік өседі: 16,2%-ға, 1,9 трлн-ға дейін өсті).

Ауқымды қарыз алу жоспарлары кезіндегі өсіп келе жатқан борыштық жүктеме (18,3 трлн), әсіресе базалық мөлшерлеменің ұлғаюы және МБҚ кірістеріне салық салу аясында қарыз алу құнының өсуі жағдайында қосымша фискалдық тәуекелдерді тудырады.

Ағымдағы жылы ҚР мемлекеттік қарызы 137,2 трлн теңгеге немесе ЖІӨ-ге 24,7%-ға дейін өсуі мүмкін. Бұл көрсеткіш халықаралық стандарттар бойынша әзірге қалыпты деңгейде қалса да, оған қызмет көрсету құны бюджеттік жүйе үшін пропорционалды емес болып қалады, бұл әлеуметтік және инвестициялық шығындар үшін кеңістікті шектейді.

Мәселен, өткен жылы ЖІӨ-нің 24% - мемлекеттік қарыз кезінде РБ-да пайыздарды төлеуге жұмсалған шығыстар 2,2 трлн теңгені немесе барлық шығыстардың 9,3% құрады. Салыстыру үшін, АҚШ-та ЖІӨ-ге 123% мемлекеттік қарыз болған кезде пайыздық төлемдер 1,1 трлн долларды немесе жалпы шығындарға 15,6% ғана құрады. Қызмет көрсету құнының айырмашылығы айтарлықтай.

Мұндай жағдайларда бюджеттік ережелерге (шығыстар үшін бағдар: жылына 8%-дан аспайтын, яғни инфляция бойынша 5%-дық мақсатты ескере отырып, 10 жылдағы ЖІӨ-нің орташа мәнінен 3%-дан аспайтын) міндеттемені сақтау, ағымдағы шығындардың тиімділігін арттыру, одан әрі қысқарту арқылы кіріс базасын әртараптандыру бойынша белсенді жұмыс жүргізу өте маңызды көлеңкелі экономика, мемлекеттік активтер мен міндеттемелерді сапалы басқаруды қамтамасыз ету, инвесторлар үшін тартымды жекелеген мемлекеттік активтерді жекешелендіруді жеделдету. Бұл фискалдық тәуекелдерді азайтуға және орта мерзімді көкжиекте неғұрлым теңгерімді және орнықты экономикалық өсу үшін жағдай жасауға мүмкіндік береді.